

■ CONVIVENZA

«Hallo, jau sun per cas betg ina Rumena»

DA CLAUDIA CADRUVI*

Tge lingua discurreis Vus?», dumonda Sandro. Il collega da mes figl è l'emprima giada tar nus sin visita. El ha nov onns. «Rumantsch», di jau. «Tge? Rumen?» «Na, rumantsch.» «E nua discurreis quai? En Rumunia?» «Na, en il Grischun.» «Nua è quai?»

Vi dal tun da la dumonda sent jau che Sandro crai ch'il Grischun sa chattia insanua tranter Honolulu e Hongkong. Cura ch'jau explitgesch ad el ch'il Grischun saja il pli grond chantun svizzer, nua ch'ins discurreis trais linguas, ma guarda Sandro cun ina maschaida da cumpassiu, disfidanza ed ina presa spretsch. Sco descendent d'immigrants talians crai Sandro da savair bain avunda ch'ins discurreis mo tudestg e talian en Svizra. Segir betg rumantsch u rumen!

Jau emprov anc ina giada d'explitgar ad el ch'ins discurreis trais linguas en il Grischun e quatter linguas en Svizra, ma insaco para el d'esser resistant cunter questa infurmaziun. Quai ha ina vart positiva, pertge ch'igl è bun, sche uffants èn sceptics e na crain betg tut las pulaccas ch'ils creschids raquintan ad els. Jau lasch pia a Sandro sia disfidanza e speresch che la scolasta sclereschia si el en la sisavla classa, cura ch'els tractan en scola ils chantuns, ils flums ed ils pass svizzers. Quai fiss bain la chaschun ideala

per persvader Sandro ch'i dat sper il talian ed il tudestg anc duas autras linguas indigenas en noss pajais.

Entant che la sceptica alerta da Sandro ma plascha, ma fa il spretsch en sia egliaida plitost quitads. Questa sort da spretsch inscuntrel jau adina puspè sco Rumantscha che viva en la Bassa. Cun mes uffants discurreis jau dapertut rumantsch – en il tren, il tram ed il restaurant – ed i capita qua e là che jau survegn egliaidas nauschas. Ils patratgs davos questas egliaidas pon ins leger uschè cler e net en las fatschas sco las lettras grassas sin l'emprima pagina dal «Blick». «Quella là è in'estra. Quella là na vala nagut. Cun quella là na vi jau avair da far nagut.»

Cun talas tenutas ston cins pudair viver sco Rumantscha en la Bassa. Ins na po gea betg ir en turn cun in t-shirt cun scrit si «Hallo, jau na sun per cas betg ina Rumena,

mabain ina Rumantscha». Entant che jau pativa l'entschatta da las egliaidas pitgivas, hai jau cun il temp emprendì da vesair l'entira chaussa sco scola da la vita. Uschia emprend jau sco Rumantscha tge ch'i vul dir da viver sco estra u ester en noss pajais e cun tge malvulientscha che quels èn savens confruntads. Quai è in'experience schida sanadaivla ch'jau pudess quir cunzunt er a quels Svizzers ed a quellas Svizras che benedeschan esters cun egliaidas spretschantas e pitgivas.

*Claudia Cadruvi è redactura tar l'Agentura da novitads rumantscha (anr) e mamma da trais uffants. Ella è creschida si a Cuira e viva oz ad Uznach en il chantun da Son Gagl.

Vocabulari

Convivenza	= Zusammenleben
lingua	= Sprache
figl	= Sohn
Rumen	= Rumänisch
chantun	= Kanton
spretsch	= Hohn
descendent	= Nachkomme
explitgar	= erklären
raquintar	
pulaccas	= Mist erzählen
disfidanza	= Misstrauen
persvader	= überzeugen
egliaida	= Blick
quitads	= Sorgen
patratg	= Gedanke

Die Kolumne «Convivenza» erscheint in der Regel am Montag in der «Südostschweiz» und in der romanischen Tageszeitung «La Quotidiana». Unterstützt wird das Projekt von der romanischen Sprachorganisation Lia Rumantscha. Für Leserinnen und Leser, die nicht Romanisch verstehen, gibt es im Internet eine deutsche Übersetzung, und zwar unter www.suedostschweiz.ch/dossier